

گذرنامه ایرانی سیدجمال‌الدین اسدآبادی

۲۰ اسفند ۱۳۹۳ ساعت ۱۲:۵۱

سیدجمال‌الدین اسدآبادی چهره‌ای است که به‌رغم شهرت، برخی زوایای زندگی اش در هاله‌ای از ابهام قرار دارد. ایرانیان او را از اهالی اسدآباد همدان می‌دانند و افغانیان، زاده اسعدآباد از توابع کنز واقع در شرق کابل معرفی می‌کنند. به همین دلیل در این که سیدجمال شیعه امامی بوده یا سنی حنفی، اقوال گوناگونی وجود دارد.

مرحوم علامه محمدمحیط طباطبایی در یکی از مقالات خود تصریح دارد که حتی مرحوم ملک‌الشعراى بهار و رضازاده شفق نیز سیدجمال را افغانی می‌دانستند و این زمانی بود که در سال ۱۳۲۴ خورشیدی دولت ترکیه تصمیم داشت بنابه درخواست دولت افغانستان، پیکر سیدجمال را از گورستان مشایخ استانبول خارج ساخته و به افغانستان منتقل سازد. (چنان که کرد) دولت ایران شدیداً معترض بود و می‌کوشید به هر طریق ممکن از این اقدام جلوگیری کند، اما در جلسه‌ای که بدین منظور با حضور حسین علا وزیر دربار برگزار شد، بهار و شفق رأی به غیر ایرانی بودن سیدجمال دادند. این موضوع بر علامه محیط که سالیانی را درباره سید به پژوهش و تالیف گذرانده بود، سخت گران آمد و از قضا بزودی سند محکمی از ایرانی بودن سیدجمال به دستش رسید.

او خوانده و شنیده بود که وقتی سیدجمال با دستور ناصرالدین‌شاه قاجار در شاه عبدالعظیم بازداشت و به بصره تبعید شد، کتاب‌ها و کیف‌دستی‌اش در خانه حاج‌امین‌الضرب که میزبانش بود، جا ماند و باز می‌دانست که حاج‌امین‌الضرب به علت عداوت ناصرالدین‌شاه و امین‌السلطان با سیدجمال، از در انکار مراوده با او درآمد و احتمالاً مایملک امانتی‌اش را در جایی مخفی کرده بود.

علامه محیط با این دانسته‌ها در سال ۱۳۲۵ خورشیدی به نزد خانواده حاج‌امین‌الضرب رفت و موضوع را با محسن مهدوی و دکتر یحیی مهدوی در میان گذاشت. یحیی مهدوی از وجود صندوق‌های سربسته در میان اسناد تجارتخانه حاج‌امین‌الضرب پرده برداشت و قراری برای بازبینی‌شان تعیین کرد.

دست بر قضا نخستین صندوقی که گشوده شد حاوی کتاب‌ها و کیف‌دستی سیدجمال بود و در کیف‌دستی هم گذرنامه سیاسی‌اش به دست آمد. در این گذرنامه تابعیت ایرانی سیدجمال همراه با امضای او تأیید شده بود. مرحوم محیط طباطبایی می‌گوید که این گذرنامه را به چند تن از تاریخ‌پژوهان مصری، هندی و افغانی نشان داده است و همگی اذعان کرده‌اند که با این سند، تردیدی در ملیت ایرانی سیدجمال باقی نمی‌ماند. گفتنی است که اسناد یافته شده در خانه حاج‌امین‌الضرب به همت دکتر اصغر مهدوی و ایرج

افشار در سال ۱۳۴۲ منتشر و اصل آنها به کتابخانه مجلس شورای ملی اهدا شد.

منابع:

۱ - دانشنامه آزاد ویکی پدیا

۲ - پایگاه اطلاع رسانی استاد سیده‌های خسروشاهی (net.khosroshahi.www)

۳ - محیط طباطبایی، محمد: سیدجمال‌الدین اسدآبادی و بیداری مشرق زمین، به کوشش و مقدمه سیده‌های خسروشاهی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۷۰.

منبع: جام جم

آدرس مطلب :

<https://www.cafetarikh.com/news/۲۹۷۷۷/اسدآبادی-لالدین-سیدجما-ایرانی-گذرنامه>